

Stockholm 22 april 2024
Beteckning: S2024/00085

Socialdepartementet

Enheten för hälsa och civilsamhälle, Folkhälsa, tandvård, psykisk hälsa och psykiatri
s.remissvar@regeringskansliet.se och s.hc@regeringskansliet.se

Yttrande på betänkandet SOU 2023:62 – Vi kan bättre! Kunskapsbaserad narkotikapolitik med liv och hälsa i fokus

Skyddsvärnet är en idéburen aktör i välfärden som arbetar med målgrupper som är i olika utsatta situationer. Vi har verkat i över 100 år och hela tiden arbetat för personer med missbruk- och kriminalitetsproblematik. Många av våra klienter har LARO-behandling. Vi driver utlussarbete både från LVM-hem och från Kriminalvården. Dessutom arbetar vi med preventionsarbete för barn och unga för att bryta rekryteringen till kriminalitet, missbruk och prostitution. I detta arbete samarbetar vi med många olika parter såsom kommuner, polisen, fastighetsägare, ordningsvakter med flera.

Sammanfattning

Narkotikautredningen föreslår i sitt slutbetänkande hur en fortsatt restriktiv narkotikapolitik kan kombineras med ett effektivt narkotikaförebyggande arbete, en god missbruks- och beroendevård som innehåller insatser för skademinimering samt insatser för att ingen ska dö till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar.

Skyddsvärnet tillstyrker merparten av utredningens förslag och ser positivt på hur utredningen uppmärksammar och vill stärka det förebyggande arbetet samt utveckla och utöka så att fler personer kan få LARO samt påbörja det tidigare, bland annat inne på anstalt.

Skyddsvärnet ställer sig bakom det mesta av förslagen i utredningen som vi ser syftar till att kombinera en fortsatt restriktiv narkotikapolitik med effektiva förebyggande åtgärder och förbättrad missbruks- och beroendevård.

En brist i utredningen är dock, enligt Skyddsvärnet, att det saknas skrivningar om idéburna aktörer inom välfärden och deras roll och betydelse för narkotikapolitiken både det förebyggande arbete och det behandlande arbetet. Vi har under decennier och ibland sekel gjort betydande insatser på narkotikaområdet och framför allt för personer med missbruksproblematik.

Skyddsvärnets ställningstaganden till utredningens förslag och bedömningar

Vi lämnar nedan synpunkter på de förslag i betänkandet som påverkar våra förutsättningar att, på uppdrag av kommuner, regioner och Krimnalvården driva verksamhet för personer med missbruksproblem eller personer som behöver förebyggande arbete.

14 Stärka förutsättningarna för narkotikaförebyggande arbete

14.5.7

Utredningens bedömning är att det är angeläget att satsa på förebyggande arbete mot identifierade riskgrupper, inklusive utvärdering av de arbetssätt som i dag används i Sverige.

Skyddsvärnet tillstyrker förslaget och anser att vi behöver ta in nya sätt att arbeta med att identifiera vad vi ska göra för insatser som är förebyggande för aktuella målgrupper. Ett sätt är att använda AI för att genom redan befintlig statistik få fram lämpliga förebyggande insatser.

Skyddsvärnet har en verksamhet, SAFE, som sedan 10 år tillbaka utvecklat en metod och ett uppdrag att trygghetsvandring på offentliga platser. SAFE arbetar för att öka tryggheten för barn och unga i otrygga miljöer och strävar efter att ungdomar ska kunna lämna ogynnsamma miljöer. SAFE identifierar ungdomar som behöver stöd och hjälp för att sedan länka vidare till relevanta insatser. Då SAFE samlar statistisk data från verksamheten kan den användas som underlag för att utforska möjligheter med AI att identifiera mönster och analysera stora mängder ostrukturerad data. Detta ger även möjlighet för Skyddsvärnet att utveckla sitt arbete kring insamling av data samt analys av det material som samlats in under 10 år. Skyddsvärnet har tillsammans med bland andra KTH och Polisen sökt medel via Vinnova för att utveckla förebyggande verksamhet med stöd av AI. Det är viktigt att säkerställa att utrymme finns i lagstiftningen som medger att fristående aktörer såväl som myndigheter har möjlighet att insamla, lagra och behandla sådana uppgifter samt dela dem med varandra.

15 Ett särskilt program för att förebygga narkotikaanvändning hos barn och unga

15.1

Utredningens föreslår att regeringen ska anta ett särskilt program för att förebygga narkotikaanvändning hos barn och unga i åldern 0-25 år.

Skyddsvärnet tillstyrker förslaget och vill poängtera vikten av att hitta nya sätt att nå barn och unga samt nya sätt att få fram förslag på vad ett program ska innehålla. Ett förslag på nytänkade är den verksamhet som Skyddsvärnet tillsammans med andra aktörer planerar att starta genom ett sökt AI-projekt.

Projektet är en AI-baserad kunskapsbas och arbetsätt för att förhindra rekrytering av barn och unga till organiserad brottslighet. Det är ett nytt sätt att generera information på inom det förebyggande området. Genom att bygga en teknisk lösning för tvärssektoriella Bob-team (barn och unga i organiserad brottslighet) på lokal nivå och inkludera data från olika källor, både publik och icke-publik, möjliggör projektet analys och val av innovativa och verkningsfulla åtgärder. Lösningen kommer att utvecklas stegvis för att tidigt kunna användas och sedan utökas över tid. Genom att använda arbetsätt som främjar tvärssektoriell samverkan och ett inkluderande klimat för nyskapande, tillsammans med en teknisk lösning, förbättras samverkan mellan olika aktörer för att hantera samhällsutmaningar. Projektet underlättar samordning inom civilsamhället och kommunala verksamheter, och gör data tillgänglig som styrmedel för att effektivisera verksamheter och samverkan. Genom systematiskt insiktsdriven utveckling och träning av modellen att beakta olika perspektiv, möjliggör lösningen att agera proaktivt och effektivisera arbetsättet genom att spara arbetstid och lära av ny kunskap. Arbetsätt och teknisk lösning stödjer också de team som nu skapas i Bob i att kontinuerligt dela med sig av de erfarenheter som kommer att erhållas i samband med att nya åtgärder testas och utvärderas lokalt på olika platser i Sverige

15.2

Utredningen föreslår ett antal delområden som ska ingå i det program för att förebygga narkotikanvändning hos barn och unga.

Skyddsvärnet tillstyrker förslaget men anser att det ska tydliggöras på ett par områden. När det gäller tillgängligt föräldrastöd till fler föräldrar är det av största vikt att detta även sker på flera olika språk för att få ett bättre resultat.

När det gäller delområdet fler kontaktytor för att tidigt uppmärksamma narkotikanvändning hos flickor och unga kvinnor vill vi uppmärksamma utredningen på verksamheter som redan finns, och har goda resultat, och kan spridas över landet. Skyddsvärnets verksamhet SAFE (trygghetsvårdar) som på uppdrag av Stockholms stad arbetar brottsförebyggande med barn och ungdomar sedan över 10 år i Stockholms city har omkring 2 000 kontakter varje månad. Det är främst unga tjejer vi har kontakt med och skapar relationer för att kunna länka vidare eller vid behov göra orosanmälan på. Av det totala antalet barn och unga vi har kontakta med är 60 procent unga tjejer, oftast 13-16 år.

Vi uppmanar utredningen att använda vår långa erfarenhet samt kunskap och kompetens vi erhållit genom de 1000-tals kontakter vi har genom vårt arbete årets alla dagar i Stockholms city.

15.3

Utredningen föreslår att Länsstyrelsernas ska få i uppdrag att, i dialog med andra relevanta aktörer stödja kommunerna i utförandet av programmet för att förebygga narkotikaanvändning hos barn och unga.

Skyddsvärnet tillstyrker förslaget och vill förstärka det med ett krav på att det tydliggörs att arbetet ska ske i samverkan med civilsamhället, speciellt idéburna aktörer i välfärden, som under flera decennier arbetat med både målgruppen och problematiken.

17 Läkemedelsassisterad behandling vid opioidberoende (LARO)

17.3.2

Utredningen föreslår att fler ska få tillgång till LARO.

Skyddsvärnet tillstyrker förslaget med tillägget att behandling med LARO ska kombineras med annan behandling såsom psykosocial behandling, miljöterapeutisk behandling och annan lämplig behandling.

Vi betonar även vikten av att det krävs behandling under längre tid. Att ansvariga myndigheter är uthålliga i stödet till klienterna och de aktörer som erbjuder LARO behandling i kombination med tex boendeinsatser och arbetsträningsinsatser samt övrigt stöd.

17.3.7

Utredningen föreslår att fler inom Kriminalvården ska få tillgång till LARO.

Skyddsvärnet tillstyrker förslaget. I dag är det enbart anstalten Fosie där klienter kan starta med LARO inom Kriminalvården.

Om fler klienter inom Kriminalvården kan få starta sin LARO behandling inne på anstalten är det möjligt att utöka utslussen av fler klienter, vilket gynnar individerna då de får en bättre insluss i samhället och det gynnar Kriminalvården som behöver få fler lediga platser på anstalterna. Klienter som påbörjar en LARO behandling på anstalt kan sedan erbjudas utsluss via Halvvägshus eller Halvvägshusplats där det finns LARO att fortsätta med. Det ger klienterna större möjlighet att klara sig från återfall om de får en längre frigivningsförberedande träning genom utslussformen halvvägshusplats med LARO.

19 Vård och stöd till anhöriga

Skyddsvärnet bedömer att utredningen i högre grad borde ha inkluderad och tagit till vara på alla de pågående verksamheter som involverar anhöriga till personer med missbruksproblematik. Det gäller verksamheter som vänder sig till barn, ungdomar eller vuxna samt ibland hela familjer.

20 Hantering av naloxon och andra opioidantagonister utanför hälso- och sjukvården

20.2

Utredningen föreslår att hantering av opioidantagonister utanför hälso och sjukvården ska regleras i en särskild lag.

Skyddsvärnet tillstyrker förslag då det gör det lättare för aktörer utanför hälso- och sjukvården att hantera verksamheten med dessa läkemedel.

20.4

Utredningen föreslår att lagen ska gälla statliga, kommunala, enskilda och ideella verksamheter.

Skyddsvärnet tillstyrker förslaget och tydliggör behovet av att det är flera olika verksamheter som behöver få denna tillgång. Det blir viktigt att få en så bred skrivning som möjligt så att till exempel jour- och familjehem, stödboende, träningslägenheter och Halvvägshus kommer ingå i verksamheter som får tillgång till läkemedel.

Ett stort antal idéburna aktörer i välfärden har verksamheter där vi möter enskilda som riskerar opioidförgiftning.

Skyddsvärnet – anno 1910

Genom //Nilla Helgesson, Direktor/VD